

Leja Jurišič in Teja Reba, koreografinji in performerki

Lulika je prav zvita zver

Tanja Lesničar - Pučko

Koreografinji, plesalki in performerki **Leja Jurišič** in **Teja Reba**, znani tudi kot tandem Bele grudi, sta prvič presenetili leta 2009 s projektom *Med nama*, ki je uvedel njun transgresivni humor, naskakovanje stereotipov, ludizem, prevpraševanje telesa. S projektom *Zofa* se je igra besed kazala kot lucidni preblisk, kot nadrealistični absurd ali politična nekorektnost, kakršno sta manifestirali tudi z vdorom na okroglo mizo *Rehearsing freedom*, kjer so v navzočnosti takratnega ministra Simonitija debatirali o svobodi vaj, obenem pa zavzeli prostor za vaje... Predstava *Druga svoboda*, ki bo nočoj in jutri spet na ogled v **Stari elektrarni**, je s tematizacijo spola in telesa znova udarila na polno.

Ob Drugi svobodi, za katero se je pokazalo, da je tudi ime dela ječe, v katerem je čemel markiz de Sade, se seveda vprašamo, katera je »prva« svoboda.

Reba: Druga svoboda je tudi pravica letala, da pristane v državi, za katero nima dovoljenja, če potrebuje gorivo.

Jurišič: *The second freedom* je tudi britanski film iz leta 1943, ki med drugim promovira pravico do porodniškega dopusta, materinske pravice...

Ena metafora boljša od druge za to, o čemer govorita!

Jurišič: (*Smeh.*) Ampak vse to sva izvedeli šele, ko sva ime predstave že izbrali in nato ugotovili, da ljudem ta sintagma pomeni zelo različne stvari. Nama je šlo predvsem za to, da ne teoretizirava o človekovih pravicah, političnih in socialnih svoboščinah, ampak nama druga svoboda pomeni to, da jo prakticirava in afirmirava osebno in v javnem prostoru, v kreativnem procesu. Da začneva pri sebi.

Kar pa posredno še kako zadeva pravice in svoboščine.

Jurišič: Vsekakor, zanimajo naju avtoriteta, hierarhija, delovanje sistema, položaj ženske.

Poigravata se s stereotipno reprezentacijo privlačnega ženskega telesa – in potem?

Reba: Potem to stereotipno reprezentacijo uporabiva, da bi zraven takoj postavili drugo sliko, ki ji nasprotuje, jo spodnaša.

Lulata, seksi punce pa ne lulajo?

Jurišič: Ne, seveda ne, saj vedo, kaj je še spodobno in privlačno. A midve le zapolniva Duchampov pisoar, dokončava njegovo delo.

Uporaba elementov otroškega in ljudskega ter njihovo pomensko sprevačanje me spominjata na metodo Svetlane Makarovič.

Jurišič: Lulček in lulika, to je otroški svet in svet ljudskih pesmi ter pravljic, in z njimi se da izvrstno poigravati.

Reba: Ta »naivnost« nama pomaga, da kaževa krutost eksistence, kot se to dogaja v pravljicah, hkrati pa je v njih tudi veliko najinih osebnih izkušenj, obe sva postali mami in so se nama seveda odprla druga, drugačna vprašanja.

Jurišič: Ta najina »primitivna poezija« nama omogoča, da stvari poveva naravnost, brez olupšav, spontano otroško: Lulika je tekla, lulček pa za njo, lulika je padla, lulček pa v njo. Je bila igra, jima je bilo všeč ali pa je šlo za posilstvo? Preproste strukture odprejo neskončni niz možnih interpretacij.

Od kod v Sloveniji ta tradicija ženskega neodvisnega gledališča, od 80. let s PPF do MeTriX in Škrip Inc., ali pa festivalov Mesto žensk in Rdeče zore?

Reba: Verjetno gre za kontinuiran proces refleksije, ki se je v različnih obdobjih kazal kot žensko vprašanje, kot vprašanje ženske pisave, ženske v filozofiji in tako naprej. V nekem trenutku ženska vedno trči v to, kar jo definira, kako je subjekt definiran, in to je prostor, ki ne more zamrzniti, večno je odprt. In margina vedno daje razmislek za naprej, iskanje alternativ, prestopanje okvirov.

Jurišič: Ta tema je večno odprta. Pred dnevi sem gledala predstavo *Angel pozabe* o nacističnem zatiranju in ko sem se vmes zasmejala, me je starejši gledalec tako nadrl, da sem se zares zgrozila. To je to: ljudje hodijo v gledališče, da bi se zgražali nad zatiranjem, zraven pa sami totalno fašistoidno zatirajo reakcije, ki se jim ne zdijo primerne za Inštitucijo, ki imajo v posesti »pravilno« razumevanje. Zato ves čas govori, da je svoboda projekt, ki se ves čas bori s tem, da ne bi padel nazaj pod

oblast.

Reba: Svoboda je le eno generacijo daleč od izumrtja – zdi se mi, da je to rekel Ronald Reagan ali pa John Lennon...

Hm, upam, da ne Reagan...

Reba: Kar že imamo in kar lahko spet izgubimo, to nas preganja na vseh ravneh osebnega in družbenega življenja, umetnost pa je po mojem ravno prostor nerazrešljivega, tam se lahko to nerazrešljivo izpostavi.

Ravno zato je vajina ideja, da z odra – v podobi Mladena Dolarja – nagovorita Filozofijo, ki je od vedno vzorčna inštitucija modrosti, moške modrosti, izvrstna. Kakšen je bil njegov odziv?

Jurišič: Ni si še ogledal predstave. A si jo bo. Midve v njega verjameva, on je ta, ki bo razumel.

Reba: Šlo nama je za vprašanje, kako je teorija telo in telesno izpuščala iz diskurza in kaj lahko tukaj umetniška praksa in fizično telo pokažeta – kako se kaže to nerazrešljivo.

Jurišič: Izzvati sva hoteli tudi prevladujoče verjetje, da je razum naš gospodar, telo pa le orodje. Ko se ukvarjaš s plesom in performansom, zares vidiš, kako lahko prek fizisa dojemaš stvari.

Prav pri smehu, ki ga tako dosledno uprizarjata predvsem v Zofi, je videti to neverjetno prepletanje fizičnega in psihološkega.

Reba: Na vajah se je celo pokazalo, kako blizu joku je smeh, če ga tako intenzivno sprožaš. Fizične reakcije ti sprožajo asociacije z obeh čustvenih polov.

Jurišič: Poleg tega je smeh seveda še vedno sumljiv, na neki način nespodoben.

Ker ruši avtoriteto? Vsa omenjena ženska produkcija se je zatekala k humorju.

Jurišič: Vsekakor. Še posebej žensko krohotanje je bilo do 19. stoletja nezaheljeno, znamenje nevzgojenosti, nekultiviranosti, tako so se smejali le črnci. In še danes velja za neženstveno, še posebno smeh z odprtimi usti, kar seveda odpira fantazmatske asociacije: lulika, ki se smeji.

Pravkar prihajata iz Poljske, sta gostovali?

Jurišič: Na Poljskem nisva nastopili, bili sva le na srečanju gledaliških ustvarjalcev, prvič bova *Druga svoboda*

Page: 18

Reach: 96000

Country: SLOVENIA

Size: 577 cm2

2 / 2

pred tujim občinstvom igrali maja v Lyonu, in s tem imava veliko dela. Zelo težko je prevesti v drug jezik tekst, ki je tako kulturno vpet, kot je najin.

Reba: Treba je najti francoske reference, otroške in ljudske pesmi, v katerih se kažejo podobne situacije. Težavo imava seveda tudi s tistim delom predstave, v katerem nagovarjava filo-

zofa Mladena Dolarja; pravkar iščeva ustreznega francoskega filozofa, čeprav je zamenjati človeka težko, če ne nemogoče. Podobno delo sva imeli z adaptacijo *Zofe* za londonski nastop, kjer je bilo treba besedni duel prilagoditi angleški kulturi. In če sodim po neverjetnem smehu občinstva, nama je uspelo. Enako tudi v Bruslju. ✕

Najina "primitivna poezija" nama omogoča da stvari poveva naravnost, brez olepšav, spontano otroško.

Teja Reba in Leja Jurišič v predstavi *Druga svoboda*. Fotografija: Nada Žgank